

ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ

ІМІДЖ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

(проблеми формування когнітивного компонента)

СПЕРАНСЬКА-СКАРГА М. А.

УДК 378.011.3–051:8

СУЧАСНА соціальна, економічна та культурна ситуація в країні зумовлює актуальність розгляду питань підвищення професійної культури майбутніх учителів, що пов'язане з розвитком світогляду та професійної мотивації, а також створенням іміджу майбутнього вчителя в контексті покращення професійної культури. Конструювання професійного іміджу майбутнього вчителя як засобу самоідентифікації наразі вважається однією з актуальних проблем сучасної педагогіки.

Теоретико-методологічні засади дослідження іміджу представлено в роботах В. Ділмана, П. Гуревича, О. Перелигіної, Ю. Палехи, А. Панасюка, Г. Почепцова, А. Холода, В. Шепеля, Г. Щокіна та ін. Експертно-прикладний характер досліджень феномену іміджу розкрито в роботах таких зарубіжних авторів, як П. Берд, Л. Браун, Д. Карнегі, А. Піз та ін., техніки управління особистісним іміджем – Е. Змановської, А. Панасюка, М. Спіллейна та ін. [1; 2]. Філософсько-антропологічні виміри індивідуального іміджу представлено в дослідженнях У. Некрасової, соціологічні аспекти – Е. Брянцевої, психологічні – І. Веретенникової, В. Зазикіна, Е. Ємельянової, У. Ліппмана, А. Панасюка, О. Петрової та ін.

Роль іміджу як феномену публічності розкрито в дослідженнях Т. Лебедевої, В. Шепеля, сутність іміджу особистості як феномену інтерсуб'єктивної взаємодії – О. Перелигіної.

Формуванню іміджу вчителя присвячено роботи М. Апраксіної, М. Варданян, А. Деркача, Г. Коджаспірової, О. Петрової, Л. Попової, Н. Тарасенко, В. Черепанової та ін. Імідж учителя розглядають як показник культури

педагогічної діяльності (В. Бенін, І. Зязюн, Л. Соколова), як професійну якість учителя (О. Абдулліна, Є. Бондаревська, Н. Кузьміна, О. Газман, В. Сластьонін та ін.). Теоретичні та практичні питання педагогічної іміджології, що вивчає процес формування педагогічного іміджу в контексті професійної соціалізації фахівців освітянської галузі, досліджували А. Калюжний, В. Черепанова.

Різні аспекти формування іміджу педагога представлено в дисертаційних працях таких науковців, як А. Калюжний, А. Кононенко, М. Апраксіна, О. Бекетова, В. Черепанова, М. Варданян, Т. Кулакова, В. Ісаченко, С. Амінтаєва та ін. [3; 4; 5]. Водночас, проблема формування професійно-педагогічного іміджу майбутніх учителів філологічних спеціальностей залишається недостатньо вивченою.

Аналіз теорії та практики з досліджуваної проблеми надав можливість виділити протиріччя між: підвищеними вимогами до іміджу вчителя з боку суспільства, вихованців, батьків і педагогічного колективу та невідповідністю професійного іміджу сучасного вчителя новим потребам; об'єктивною потребою суспільства в учителі з високим рівнем педагогічної культури, індивідуального професійного іміджу та недостатнім рівнем сформованості професійного іміджу у випускників вищих навчальних закладів; необхідністю вдосконалення іміджологічної підготовки майбутнього вчителя в позанавчальній діяльності та нерозробленістю педагогічних умов її ефективної реалізації у вищих закладах освіти.

Актуальність проблеми та визначені протиріччя зумовили вибір теми дослідження, що пов'язане з питаннями формування професійно-педагогічного іміджу майбутніх учителів філологічних спеціальностей у позанавчальній діяльності. Саме вчителі-філологи

потребують спеціально утвореної системи заходів, спрямованих на формування світосприйняття, та навичок самоаналізу й змістопошукової діяльності.

Метою цієї статті є розгляд особливостей поступового формування когнітивного компонента професійно-педагогічного іміджу майбутнього вчителя філологічних спеціальностей.

Формування професійно-педагогічного іміджу майбутніх учителів-філологів відбувалося у процесі проведення педагогічного експерименту та потребувало комплексу зусиль, пов'язаних зі створенням, покращенням та вдосконаленням основних компонентів феномену, а саме мотиваційного, когнітивного та рефлексивного.

Педагогічний експеримент мав на меті апробацію комплексу *педагогічних умов*, виділених у процесі дослідження: формування професійно-педагогічного іміджу майбутнього вчителя філологічних спеціальностей у позанавчальній діяльності відбувається найбільш ефективно, якщо сформовано мотивацію майбутніх учителів на професійно-педагогічну діяльність, створено виховне середовище, спрямоване на формування комплексу іміджформувальних знань та навичок майбутніх учителів, а майбутнім фахівцям притаманна рефлексивна активізація й самоорганізація в педагогічній діяльності.

Експериментальну роботу було проведено протягом чотирьох років (2006 – 2010 рр.) на базі Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, Харківського національного педагогічного університету імені Григорія Сковороди та Слов'янського державного педагогічного університету. Педагогічний експеримент відбувався в три *етапи: констатувальний, формувальний та контрольний*.

В експерименті брали участь 405 осіб, яких було поділено на кілька вибірок, що склали експериментальну та контрольну групи. Програма виховної діяльності в контрольній групі була традиційною, в експериментальній групі

– спрямованою на впровадження й перевірку розробленої структурно-функціональної моделі.

Метою *констатувального* етапу експерименту було з'ясувати стан позанавчальної системи університету в питанні формування професійно-педагогічного іміджу майбутніх учителів філологічних спеціальностей. Основним методом збирання діагностувальної інформації була Анкета студента, що була використана як інструмент визначення рівня сформованості компонентів професійного іміджу студентів філологічних спеціальностей.

Констатувальний етап експерименту дозволив нам узагальнити інформацію щодо рівнів сформованості мотиваційного, когнітивного та рефлексивного критеріїв оцінювання професійно-педагогічного іміджу майбутніх учителів філологічних спеціальностей.

Визначення рівня розвиненості когнітивного компонента іміджу було пов'язано з необхідністю проведення аналізу розвитку його певних складників. Так, проведене опитування засвідчило низький рівень обізнаності респондентів у питаннях сутності, структури, складників, типології професійного іміджу та історії іміджелогії як науки. Тільки 6,3% представників контрольної групи та 7,2% осіб з експериментальної групи виявили достатній рівень знань у галузі педагогічної іміджелогії.

Серед типових *визначень професійного іміджу*, які було надано студентами, відзначимо такі:

- імідж – це вміння стильно одягатися;
- імідж – це вміння всім подобатися;
- імідж – це гарна зовнішність;
- важко визначити.

Як бачимо, у більшості респондентів було відсутнє чітке уявлення про сутність іміджу взагалі та професійно-педагогічного іміджу зокрема.

Студентам було запропоновано питання: «Які якості, на Вашу думку, повинні бути присутні в іміджі вчителя, якщо він прагне досягти професійного успіху?» Відповіді розподілилися таким чином (таблиця 1).

Якості, необхідні для професійного успіху вчителя (у%)

Якості	К	Е
Професіоналізм	32	34,5
Уміння керувати іншими людьми	12,4	11,8
Уміння спілкуватися	21	22,3
Упевненість у собі	14,2	12,4
Педагогічний досвід	56,3	58
Любов до дітей	61	59,3
Сучасний імідж	8,3	9,6
Широка ерудиція	10,2	11
Моральна стійкість	5,2	6

Наведені дані свідчать про недостатній рівень сформованості уявлень щодо сутності професійної діяльності вчителя. Більшість респондентів вибирає такі якості, як любов до дітей (61% (К) та 59,3% (Е)) та педагогічний досвід (56,3% (К) та 58% (Е)) як ті, що забезпечать ефективність та успішність майбутньої професійної діяльності, однак нехтують значущістю таких якостей, як сучасний імідж (8,3% (К) та 9,6 % (Е)), широка ерудиція, (10,2% (К) та 11% (Е)), моральна стійкість

(5,2% (К) та 6% (Е)), уміння керувати іншими людьми (12,4% (К) та 11,8 % (Е)). Отримані результати підтвердили необхідність впровадження заходів, пов'язаних з роз'ясненням сутності професійної педагогічної діяльності, законів соціальної перцепції та ролі професійного іміджу в процесі фахового й особистісного становлення.

Щодо професійно значущих якостей, притаманних респондентам, було отримано відповіді, які узагальнено в таблиці 2.

Таблиця 2

**Професійно значущі якості, притаманні респондентам
(за результатами самооцінювання) (у%)**

Якості	К	Е
Доброзичливість	12,3	13
Толерантність	10,2	11,1
Достатня вимогливість	7,3	7
Елегантний зовнішній вигляд	15,2	14,9
Уміння висловлювати власні думки	9,5	10
Почуття гумору	14,5	13,2
Оптимізм	32,1	34,1
Емоційна врівноваженість	42,1	44,1
Розвинені комунікативні та організаційні якості	18	17,2
Емпатія	8,3	9,8

Очевидним є той факт, що в більшості респондентів відсутнє сформоване уявлення щодо власних професійних орієнтацій та необхідності формування професійних якостей. Так, лише 8,3% студентів контрольної групи та 9,8% студентів експериментальної групи зазначили наявність серед власних професійних якостей емпатії, що взагалі є невід'ємним компонентом професійної культури вчителя. Незначну кількість виборів отримали такі професійно значущі якості, як толерантність (10,2% (К), 11,1% (Е)), уміння висловлювати власні думки ((9,5% (К), 10% (Е)), розвинені комунікативні та організаційні якості (18% (К), 17,2% (Е)). Результати опитування доводять недостатню розвиненість когнітивного компонента професійного

іміджу майбутнього вчителя у сфері професійної культури.

Завдяки опитувальнику самомоніторингу М. Снайдера було з'ясовано індивідуальну здатність учасників експерименту відстежувати та змінювати поведінку в стосунках з оточенням, власне, рівень розвиненості навичок соціальної перцепції студентів [6]. Діагностувальні результати засвідчили певні складнощі з боку досліджуваних в процесі отримання сигналів суспільства та відбиття очікувань оточення у власному професійно-педагогічному іміджі.

Результати оцінювання когнітивного критерію як показника сформованості професійно-педагогічного іміджу майбутніх учителів-філологів наведено в таблиці 3.

Таблиця 3

Результати оцінювання рівня сформованості показників когнітивного критерію (за результатами констатувального експерименту) (у%)

Рівні сформованості					
Високий		Середній		Низький	
К	Е	К	Е	К	Е
14,2	13,9	35,1	33,5	50,7	52,6

Після завершення констатувального експерименту було розпочато роботу з формування професійно-педагогічного іміджу майбутніх учителів-філологів. Головним завданням **формувального етапу** експерименту було впровадження моделі процесу формування іміджу майбутніх учителів філологічних спеціальностей. Відповідно до розроблених педагогічних умов було обрано три напрямки роботи з формування професійно-педагогічного іміджу майбутніх фахівців:

1) формування мотивації майбутніх учителів філологічних дисциплін на професійно-педагогічну діяльність;

2) створення виховного середовища, спрямованого на формування комплексу іміджформувальних знань і навичок майбутніх учителів;

3) рефлексивна активізація й самоорганізація суб'єкта в педагогічній діяльності.

Формування когнітивного компонента

професійно-педагогічного іміджу вчителів-філологів, що було пов'язано зі створенням виховного середовища, спрямованого на формування комплексу іміджформувальних знань та навичок майбутніх учителів, відбувалося протягом формувального експерименту. Комплекс іміджформувальних навичок та знань майбутніх учителів філологічних спеціальностей складається з таких напрямків роботи, як розвиток професійної компетентності та ерудиції майбутніх учителів, педагогічної рефлексії, педагогічного цілепокладання, педагогічного мислення та імпровізації, педагогічного спілкування як невід'ємних компонентів професійно-педагогічного іміджу; покращення професійно значущих та особистісних якостей майбутніх фахівців; а також становлення та розвиток педагогічної техніки майбутніх учителів філологічних спеціальностей в контексті формування професійно-педагогічного іміджу. Робота з формування знань та нави-

У чок у сфері створення власного іміджу проводилася під час занять факультативу «Професійно-педагогічний імідж учителя-філолога», які проходили у формі діалогів, семінарів, лекцій, тренінгів, круглих столів, дискусій, рольових та ділових ігор, мозкових штурмів, професійних проб та проєктів. Робота факультативу з розвитку когнітивного компонента професійно-педагогічного іміджу, що відображена у робочій програмі факультативу, охоплювала такі тематичні напрями:

1. Імідж як психолого-педагогічний феномен.

2. Сутнісні особливості професійно-педагогічного іміджу (компоненти та структура).

3. Функції професійно-педагогічного іміджу майбутнього вчителя-філолога.

4. Педагогічна іміджелогія в системі гуманітарних наук [7].

Отже, першим завданням формувального етапу експерименту було формування та розвиток професійної компетентності майбутніх учителів, педагогічного цілепокладання, мислення та педагогічного спілкування як головних компонентів професійно-педагогічного іміджу.

Окрім базової анкети, ми використали серію діагностувальних методик з метою визначення рівня сформованості певних компонентів професійно-педагогічної культури студентів. Так, найбільш вагомі результати були отримані завдяки використанню опитувальника «Ідеальний учитель», що дозволив визначити найбільш значущі якості, які повинен мати педагог, опитувальник «Що знижує Вашу самооцінку», який допоміг покращити обізнаність студентів у сфері самодіагностування та самооцінювання, тест на оцінювання впевненості поведінки, самотест «Професійна майстерність вчителя», а також тест «До якого типу ораторів ви відносите себе».

Під час занять факультативу студенти мали можливість отримувати знання щодо компонентів культури педагогічної діяльності, засобів самопізнання та самоствердження. До програми роботи факультативу входили лекції та семінари, теми яких були пов'язані з головними аспектами процесу формування професійного іміджу. Вони були присвячені розгляду струк-

тури іміджу вчителя, типології та складників феномену, історії іміджелогії та педагогічної іміджелогії в системі педагогічних наук. Під час семінарів, тренінгів та круглих столів відбувалося обговорення основних питань іміджелогії та сутності педагогічної компетентності.

Поряд з розвитком компонентів педагогічної компетентності відбувалося формування необхідних особистісних та професійних якостей, які входять до складу професійно-педагогічного іміджу. Зазначимо, що одним із завдань щодо будування педагогічного іміджу є узгодження між особистісним та професійним у процесі виконання майбутньої професійної діяльності, а також формування професійної самосвідомості вчителя, що є рушійною силою подальшого розвитку та інструментом соціальної перцепції у відносинах вчитель – суспільство.

У зв'язку з виявленим низьким рівнем сформованості вмінь соціальної перцепції була проведена низка тренінгів, спрямованих на вдосконалення саме навичок визначення доцільності, логічності, послідовності, обміркованості, контекстної спрямованості педагогічних дій.

Пов'язаними із соціальною перцепцією є емпатійні вміння майбутнього вчителя. Проведене оцінювання здатності досліджуваних до емпатії, яке засвідчило існування труднощів у процесі інтерпретації повідомлень оточення, співчуття та корегування власної поведінки, що перешкоджають ефективній розбудові професійного іміджу та керуванню справленим враженням, привело до необхідності застосування комплексу заходів, що покращили емпатійні вміння студентів. Так, були проведені тренінги, мета яких – побудова ефективного іміджу шляхом відпрацювання техніки формування позитивного ставлення, підвищення індивідуального іміджу, а також тренування вміння керувати враженням як найсуттєвішого в процесі створення іміджу вчителя.

Так, оскільки вміння керувати справленим враженням є одним з найголовніших аспектів формування ефективного професійного іміджу, особлива увага під час проведення тренінгів в межах програми факультативу приділялася розвитку саме цих умінь та навичок.

Питання, які обговорювали та відпрацьовували під час занять, були проведені за такими тематичними напрямками:

1. Модель керування комунікаційним процесом:

– Керування змістом комунікаційного процесу. Як відчувати настрій співрозмовника. Як визначити тему бесіди.

– Керування реакціями співрозмовника. Як інтерпретувати реакцію за зовнішніми сигналами. Як ставити питання у відкритому та закритому режимі. Як будувати питання, щоб отримати певну відповідь.

– Керування результатами комунікаційного процесу. Як робити висновки. Як впливати на прийняття рішення.

2. Класифікація реакцій співрозмовника та техніки впливу:

– Бар'єри в комунікації.

– Техніки навіювання – пошук спільної мови.

– Техніки доведення.

– Техніки досягнення прихильності – формування позитивної емоційної реакції.

– Техніки спонукання до бажаних дій.

3. Стилi комунікативної взаємодії:

– Лінгвістичні та поведінкові складники індивідуального стилю комунікатора – аналіз сильних та слабких сторін кожного учасника тренінгу.

– Продуктивні та непродуктивні стратегії й тактики комунікації.

4. Керування враженням:

– Складники образу успішності.

– Механізми соціальної перцепції.

– Засоби керування враженням – техніки похвали, приєднання, підвищення власної значущості, емоційного зараження співрозмовника.

– Комунікативне просування та позиціонування результатів професійної діяльності.

Студентами експериментальної групи було засвідчено, що тренінг керування враженням був тим невід'ємним кроком у системі формування когнітивного компонента професійно-педагогічного іміджу майбутнього вчителя, що створив умови творчої самопрезентації, самоствердження та покращення професійних

та особистісних якостей у контексті майбутніх педагогічних проблемних ситуацій. Учасники експерименту також відзначили корисність тренінгу, що надав можливостей подолати власні страхи, протиріччя та відпрацювати навички самопрезентації.

Поряд з формуванням особистісних (комунікативних, гуманітарних та аутопсихологічних) якостей була проведена робота з покращення професійно значущих якостей майбутніх учителів-філологів. Тренінги та практикуми були спрямовані на розвиток творчих, загальнолінгвістичних, проектувальних та адаптаційних якостей студентів.

Так, була використана *методика групових оповідань* (за С. Гіпіус), у процесі якої учасники імпровізували та промовляли один за одним будь-які, бажано, взаємопов'язані, речення, наприклад: «Періщив дощ», «Лунав грім», «Наближалася ніч». Викладач-фасилітатор у цьому випадку лише допомагав спрямувати оповідання та надавав корисні поради під час тренінгу. Так, студентам було запропоновано уявити себе у вигаданому світі та завдяки вольовим зусиллям побачити вимовлені речення та продовжити розповідь. Метою тренінгу було сприяння розвитку мовленнєвих та імпровізаційних навичок, а також тренування фантазії та уяви, що є складниками успішного іміджу майбутнього вчителя філологічних спеціальностей. Не менш важливою якістю, розвиток якої вважався важливим, була здатність до візуалізації як компонент професійної креативності вчителя.

Рольові та ділові ігри використовували як засіб розвитку педагогічної техніки, емпатії, уміння налагоджувати діалогічні стосунки, опанування методами педагогічної профілактики конфліктних ситуацій тощо. Опитування студентів з експериментальної групи засвідчило ефективність застосованих методик. Багато учасників експерименту наголошували на значущості та доцільності засвоєння людинознавчих технологій, а саме – технологій попередження та вирішення конфліктів, міжособистісного спілкування та моделювання предметного змісту майбутньої професійної діяльності.

Ділові ігри мали на меті обговорення таких тем та ситуацій:

- 1) стиль спілкування вчителя у професійному середовищі;
- 2) імідж учителя у взаємодії з батьками учнів;
- 3) стиль керівництва вчителя;
- 4) особистісні та професійні якості майбутнього вчителя.

Під час проведення ділових ігор студентам була надана консультаційна та методична допомога, викладачі виконували роль фасилітаторів та консультантів.

Робота факультативу «Професійно-педагогічний імідж учителя-філолога» була також спрямована на надання студентам можливостей практичного втілення професійних умінь та навичок, що відбувалося під час *професійних проб*. Ця форма позанавчальної роботи дозволила студентам спробувати власні сили в педагогічній діяльності та впевнитися в правильності обраного фахового напрямку. Були обрані такі форми професійних проб: конкурси педагогічної майстерності «Культура мовлення», «Творчий конкурс», «Педагогічне есе», «Портрет учителя майбутнього», «Імідж ідеального вчителя», інсценування педагогічних ситуацій, міні-уроків, виступів перед батьками та колегами, створення рекламних роликів, написання казок тощо. Творчий підхід та різноманіття обраних форм забезпечили успішність реалізації запланованих умов та активність учасників.

Наприкінці роботи, пов'язаної з формуванням когнітивного компонента професійно-педагогічного іміджу, учасникам експерименту було запропоновано розробити *творчий модульний звіт*. Студенти вільно обирали методи втілення задуму та віддавали перевагу тим засобам творчого самовираження, які дозволяли продемонструвати їхню ерудицію, унікальність, особистісно-професійні якості, що сприяють створенню атмосфери привабливості, довіри, спільної творчості та позитивного враження.

Ефективність упроваджуваних заходів відстежувалася протягом усього експерименту та на *контрольному етапі*, де відбувався моніторинг результативності введення педа-

гогічних умов розвитку когнітивного компонента професійно-педагогічного іміджу.

Статистично доведені результати научно засвідчили значні прогресивні зміни в розумінні сутності педагогічної діяльності в студентів експериментальної групи на контрольному етапі експерименту. Проведені лекції, практичні заняття, тренінги, робота дискусійних груп, професійні проби, присвячені теоретичним і практичним аспектам професійного іміджу вчителя, надали студентам необхідних знань та стали своєрідним поштовхом у подальшому ініціативно-інформаційному пошуку. Щодо професійно-педагогічних якостей, притаманних фахівцям, які прагнуть досягти успіхів у майбутній кар'єрі, то пріоритети було розставлено так. На контрольному етапі в експериментальній групі найбільшу кількість виборів отримали такі якості, як професіоналізм – 31,2% (К) та 48,6% (Е), вміння спілкуватися – 20% (К) та 44,1% (Е), педагогічний досвід – 56% (К) та 61,4% (Е) і широка ерудиція – 11% (К) та 43,3% (Е). Цікаво, що важливе значення сучасного іміджу в досягненні професійного успіху відзначили 87,4% представників експериментальної групи й лише 8,6% – контрольної.

Запропоновані позанавчальні заходи стали тим середовищем, що надало майбутнім фахівцям можливість професійного утвердження, самовдосконалення й розкриття фахового потенціалу. Багато студентів експериментальної групи з'ясували сутність та засоби формування й оцінювання професійного іміджу.

Відзначимо значне зростання кількості виборів за всіма показниками серед студентів експериментальної групи, на відміну від контрольної. За результатами самооцінювання в студентів експериментальної групи відзначено належний рівень сформованості таких професійних та особистісних якостей, як доброзичливість (34%), вміння висловлювати власні думки (31,9%), емоційна врівноваженість (45,8%), комунікативні й організаційні якості (52%) та здатність до емпатії (32,4%). У багатьох учасників експериментальної групи (43,7%) відбулося значне вдосконалення навичок покращення власного зовнішнього вигляду в контексті узгодження останнього з ви-

могами часу, професійних стереотипів й очікувань та з особистими вподобаннями.

Оцінюючи результативність проведеної експериментальної роботи з формування когнітивного компонента професійного іміджу вчителів, зазначимо, що викладацький колектив та студенти експериментальної групи відзначають суттєві зміни в підходах до роз'яснення та демонстрування складників педа-

гогічної культури взагалі та педагогічного іміджу як її компонента зокрема. Було з'ясовано значущість професійної самосвідомості вчителя як рушійної сили самовдосконалення та становлення, покращилися навички самопрезентації та керування враженням як головних іміджформувальних інструментів. Рисунок 1 графічно представляє динаміку розвитку показників когнітивного критерію.

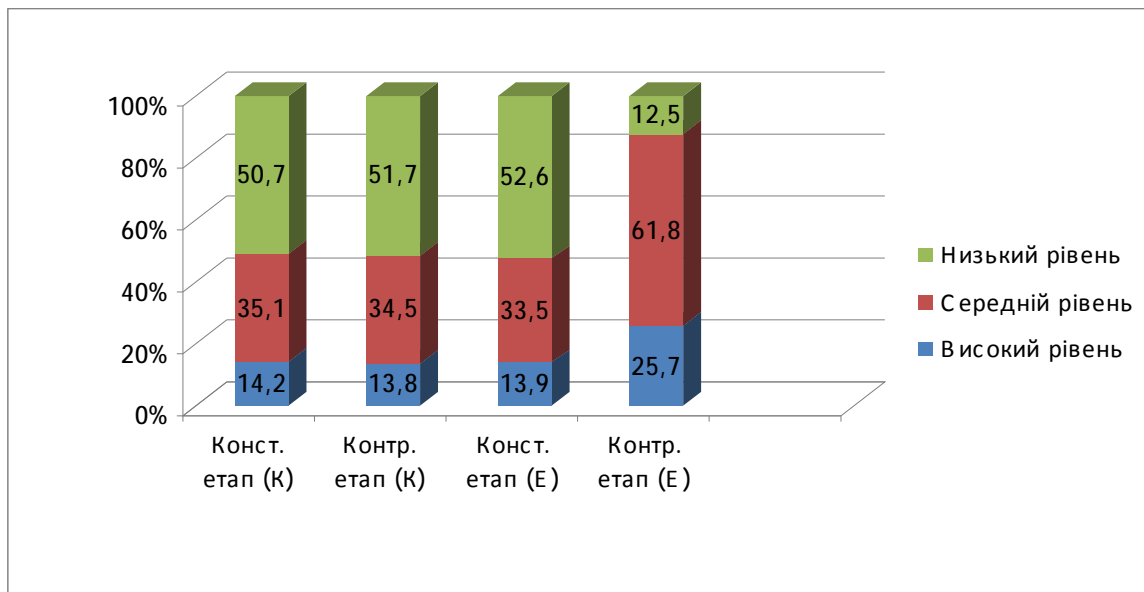

Рис. 1. Зіставлення рівнів сформованості показників за когнітивним критерієм

Бачимо, що результативно-оцінювальний етап експерименту продемонстрував значні зміни на краще в ставленні студентів до майбутньої професійної діяльності, у рівні обізнаності майбутніх фахівців у питаннях побудови власного професійного іміджу та подолання психологічних і компетентнісних перешкод на шляху розбудови загальної та професійної культури та в розвиненості навичок змістопишукової діяльності під час реалізації професійних завдань й осмислювання власних дій.

Результати проведеної експериментальної роботи дозволяють нам зробити певні висновки:

1. Формування професійно-педагогічного іміджу відбувається ефективно за умов активізації мотиваційної, когнітивної та рефлексивної культури майбутніх фахівців.

2. Уведення спеціально організованої системи позанавчальних заходів у виховний про-

цес є запорукою підвищення рівня культури, професійної компетентності та покращення індивідуального іміджу майбутніх учителів.

3. Ефективність використаних інструментів дослідження підтверджено об'єктивними результатами зіставлення рівнів розвитку кожного критерію сформованості когнітивного компонента іміджу.

4. Розвиток особистості студента надає необмежених можливостей гармонійного та невимушеного розвитку компонентів професійного іміджу.

Подальші дослідження в обраному напрямку ми пов'язуємо з розробкою методичних програм з розвитку таких компонентів професійно-педагогічного іміджу майбутнього вчителя філологічних спеціальностей, як мотиваційний та рефлексивний, які надають можливості свідомого професійного становлення, зростання та самоаналізу.

Література

1. Панасюк А. Ю. Вам нужен имиджмейкер? Или о том, как создавать свой имидж / А. Ю. Панасюк. – 3-е изд. – М. : Дело, 2001. – Т 240 с.
2. Шепель В. М. Имиджелогия : секреты личного обаяния / В. М. Шепель. – М. : Юнити, 1997. – 320 с.
3. Калюжный А. А. Психология формирования имиджа учителя / А. А. Калюжный. – М. : ВЛАДОС, 2004. – 222 с.
4. Варданян М. А. Имидж педагога с позиции сбережения здоровья субъектов образовательного процесса / М. А. Варданян // РР в образовании. – 2006. – № 3. – С. 56 – 74.
5. Ісаченко В. В. Формування професійно-педагогічного іміджу майбутніх викладачів вищої школи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Ісаченко Вікторія Володимирівна. – О., 2004. – 215 с.
6. Snyder M. Social perception and interpersonal behavior: On the self-fulfilling nature of social stereotypes / M. Snyder, E. D. Tanke, E. Berscheid // Journal of Personality and Social Psychology. – 1977. – № 35. – P. 656 – 666.
7. Сперанська-Скарга М. А. Формування професійно-педагогічного іміджу майбутніх учителів філологічних спеціальностей у позанавчальній діяльності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Сперанська-Скарга Марія Андріївна. – Луганськ, 2011. – 266 с.

* * *

Сперанська-Скарга М. А. Професійно-педагогічний імідж майбутніх учителів філологічних спеціальностей (проблеми формування когнітивного компонента)

У статті розглянуто особливості формування когнітивного компонента професійно-педагогічного іміджу майбутнього вчителя філологічних спеціальностей. Особливості процесу формування когнітивного компоненту були з'ясовані протягом педагогічного експерименту, що передбачав проведення комплексу позанавчальних заходів, спрямованих на покращення знань з іміджелогії та навичок самоіміджування. За результатами експериментальної роботи було розроблено програму факультативу «Професійно-педагогічний імідж учителя-філолога».

Ключові слова: професійно-педагогічний імідж, когнітивний компонент іміджу, майбутні вчителі-філологи, позанавчальна діяльність.

Сперанская-Скарга М. А. Профессионально-педагогический имидж будущих учителей филологических специальностей (проблемы формирования когнитивного компонента)

В статье рассматриваются особенности формирования когнитивного компонента профессионально-педагогического имиджа будущего учителя филологических специальностей. Особенности процесса формирования когнитивного компонента были установлены в ходе педагогического эксперимента, который предусматривал проведение комплекса внеучебных мероприятий, направленных на улучшение знаний имиджелогии и навыков самоимиджирования. По результатам экспериментальной работы была разработана программа факультатива «Профессионально-педагогический имидж учителя-филолога».

Ключевые слова: профессионально-педагогический имидж, когнитивный компонент имиджа, будущие учителя-филологи, внеучебная деятельность.

Sperans'ka-Skarga M. A. Professional Pedagogical Image of Prospective Language Teachers (Cognitive Component Formation)

The article outlines the key features of the prospective language teachers' professional image cognitive component formation. The peculiarities of the process of the cognitive component formation were revealed during the pedagogical experiment, which introduced a set of extracurricular activities aimed at the advancement of the knowledge in imagology and skills of self-image-making. According to the results of the experimental work, the syllabus of the extracurricular course "Professional pedagogical image of prospective language teachers" was developed.

Key words: professional pedagogical image, cognitive component of the image, prospective language teachers, extracurricular work.

Стаття надійшла до редакції 28.03.2012 р.

Прийнято до друку 25.05.2012 р.